

Corona: hoe nu verder?

Een pleidooi om met meer rekening te houden dan alleen het virus.

Remco Peeters

We lijken met onze statistieken over de piek van het virus heen te zijn. Rutte zei enkele dagen geleden er toch niet zo vrolijk van te worden. Dat kan tactiek zijn: als je nu zegt dat het uitstekend gaat, dan neemt niemand de maatregelen meer serieus en komen we in een nieuwe piek. Zolang de maatregelen gelden, wil je dat iedereen ze serieus neemt. Eén dezer dagen zal Rutte niettemin duidelijkheid moeten geven: kunnen de maatregelen worden versoepeld of niet? Hoe gaan we nu verder?

Van verschillende kanten klinkt de roep om andere variabelen dan de medische kant in de discussie te betrekken. Daar is inderdaad aanleiding toe. Ik sprak een arts die me vertelde dat er in het ziekenhuis waar hij werkte een toename te zien was van patiënten die met snij- en schotwonden als gevolg van huiselijk geweld werden binnengebracht. Een vriendin vertelde me dat haar depressieve gevoelens weer de kop op staken. Grote aantallen mensen verkeren in financiële onzekerheid, of erger: raken werkeloos of gaan failliet.

Het CBS laat de meer dan gemiddelde sterfte zien, en geeft daarmee een indicatie voor de sterfte als gevolg van niet-geteste corona. Wat ik me nu afvraag: zou een deel van deze oversterfte verklaard kunnen worden niet door het corona-virus, maar door *de maatregelen tegen* het corona-virus? Behalve aan huiselijk geweld en depressiviteit zou je kunnen denken aan mensen die niet meer met andere klachten naar zorgverleners gaan – ook daar zijn aanwijzingen voor. Ik stel voor dat we de psychosociale en economische variabelen (en daarmee dus ook de gevolgen daarvan voor de gezondheid) meenemen in de afwegingen over het al dan niet versoepelen van de huidige maatregelen.

Rutte heeft het over de ‘1,5-meter-samenleving’. Ook dit kan tactiek zijn: bedoeld om mensen eraan te laten wennen dat we nog even vastzitten aan de afstand. Ik kan me een troonrede herinneren waarin het begrip ‘participatiesamenleving’ werd geïntroduceerd als een wenkend perspectief, waarin iedereen een bijdrage levert aan onze samenleving. Een mooi perspectief vond ik dat en het coronavirus lijkt nu hiervoor een katalysator te zijn, mede door een toegenomen collectief bewustzijn. Van de ‘1,5-meter-samenleving’ word ik minder enthousiast. Het woord lijkt teveel – net als de participatiesamenleving – op iets dat voor een lange periode moet gaan gelden. Een samenleving bouw je niet voor een paar maanden, maar toch voor minstens enkele jaren, of is het iets waar we voor altijd rekening mee moeten houden?

Dat lijkt mij toch problematisch. De economische gevolgen zijn astronomisch: theaters, bioscopen en openbaar vervoer kunnen nog maar een kwart van hun capaciteit inzetten, cafés en restaurants die duurder worden of hun deuren kunnen sluiten, evenals evenementen-bureaus, artiesten, enzovoorts. We kunnen als overheid deze bedrijvigheid wel enige tijd in de lucht houden met financiële steun, maar niet te lang natuurlijk. Er komt vrij snel een eind aan onze overheidsfinanciën - zeker als we de VS als voorbeeld nemen waar nu al meer dan 22 miljoen mensen een werkloosheidsuitkering hebben aangevraagd. Een dergelijke aanslag op overheidsfinanciën kan niet zonder gevolgen blijven. En bij bezuinigingen zal ook weer gekeken worden naar de gezondheidszorg.

Misschien moeten we terugkeren naar de bedoeling van de regels. We hebben die niet ingesteld om ervoor te zorgen dat het virus minder slachtoffers zou maken, maar om de piek naar beneden te halen, het aantal besmettingen over de tijd te spreiden en daarmee het risico te voorkomen dat mensen overlijden omdat de capaciteit in de zorg niet toereikend is om de zieken te helpen. Het aantal IC-bedden dat door coronagevallen wordt bezet verminderde de laatste week echter gestaag naar nu zo'n 1200, waar we een (voor deze crisis uitgebreide) capaciteit hebben van 1900. Ik kan niet inschatten welk effect een nieuwe piek op deze belasting op IC-capaciteit zou betekenen, maar we lijken nu toch enige rek te hebben. Natuurlijk: die capaciteit is veel en veel meer dan gebruikelijk en we zijn allemaal hartstikke trots op alle zorgverleners die daar keihard werken aan het redden van de levens van onze dierbaren. Dus we moeten die situatie niet als nieuwe norm hanteren. Wat ik wél zou willen is dat we déze extra inspanning afzetten tegen de vreselijke gevolgen die de maatregelen tegen corona zouden hebben voor onze samenleving als we die te lang laten voortduren.

Een heel ander onderwerp is dat het nú de kans lijkt om de milieuwinst te behouden die ontstaat als gevolg van de coronamaatregelen. De lucht is opeens schoner, er staan minder files en er wordt minder CO₂ uitgestoten. Laten we deze lijn vasthouden, en met elkaar afspreken dat we thuis blijven werken waar dit maar mogelijk is, de weg niet opgaan voor een zakelijke afspraak als we ook kunnen videobellen en we minder vliegvakanties boeken. Dit soort afspraken zullen helpen om de lucht in Nederland schoon te houden en onze klimaatdoelen te behalen. Misschien zouden we zelfs kunnen besparen in de kosten van wegeaanleg en -onderhoud.

De cultuurverschillen tussen landen op de onderdelen machtsafstand en onzekerheidsvermijding (zie Hofstede¹) zijn goed terug te zien in de genomen maatregelen en de reacties van inwoners. Ik vind dat onze regering het goed doet met zijn 'intelligente lock-down'. Rutte geeft aan vooral te willen luisteren naar deskundigen en spreekt zijn vertrouwen uit dat iedereen zijn bijdrage kan leveren om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Dat past in onze cultuur met een lage machtsafstand: Rutte vertrouwt de mensen en de mensen vertrouwen de regering. De hulp van het leger is bij wijze van spreken niet nodig.

Toch moeten we ook in Nederland uitkijken niet een soort politiestaat te worden, waarbij grondrechten en vrijheden al te gemakkelijk worden ingeperkt. Karel Beckman vraagt zich af of het wel terecht is dat de maatregelen voor *iedereen* gelden (want niet iedereen vormt evenzeer een risico voor anderen) en stelt: een risicoloze maatschappij is een totalitaire maatschappij.² Boris van der Ham stelt een vergelijkbare vraag: hebben mensen recht om zelf te bepalen welk risico ze willen lopen?³ En inderdaad: het gebruik van een condoom is toch ook niet wettelijk verplicht om de verspreiding van Aids tegen te gaan? Damiaan Denys tenslotte stelt dat we ons meer moeten verzoenen met onze sterfelijkheid en ons minder moeten laten leiden door onze angsten.⁴

Hoe dan ook, we lijken in Nederland behoorlijk goed ons best te doen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. We zijn over de piek heen en onze IC-capaciteit is tot nu toe voldoende geweest. De internationale vergelijking en evaluatie zal ongetwijfeld later dit jaar volgen. Ik ben erg benieuwd naar de percentages besmettingen, sterftepercentages en dat afgezet naar de verschillen in genomen maatregelen. Maar dat is voor later. Overigens, als we voor lange tijd een 1,5-meter-samenleving gaan krijgen, zal dat niet alleen gevolgen voor onze sterftecijfers hebben, maar ook voor onze geboortecijfers, maar dat is een heel ander verhaal...

---

¹ Geert Hofstede, *Allemaal andersdenkenden*, Business contact, 2017

² Karel Beckman in www.wyniasweek.nl, 18-4-2020

³ Boris van der Ham in *Spraakmakers*, NPO radio 1, 14-4-2020

⁴ Damiaan Denys, online bij de school of life, 8-4-2020

Nu is er de moeilijke vraag of we de maatregelen moeten versoepelen na koningsdag of niet. Ik hoop dat onze regering zorgvuldig kijkt naar de beperking van fundamentele vrijheden en ook psychosociale, economische en ecologische variabelen in de overweging meeneemt.

Zwolle, 18-4-2020

www.remcopeeters.nl